

Содержание – Мазмұны

Редколлегия журнала «Al-Farabi.kz»	Новости КазНУ
Мутанов Г.М., ректор КазНУ им. аль-Фараби, главный редактор	Құдайбергенов С.Е., Исмагамбетова З.Н.
Буркитбаев М.М., первый проректор, зам. главного редактора	Бр елің қорғаны..... 2
Хикметов А.К., проректор по учебной работе	Қазырет Бердіхан
Малаев Х.А., проректор по административно-хозяйственной работе	Жастар жылы – жаңа мүмкіндіктің жылы 4
Рамазанов Т.С., проректор по научно-инновационной деятельности	Adilkhanova Zh., Sandykbaeva U., Ussenbekova A.E.
Джаманбаева Ш.Е., проректор по социальному развитию	The golden roots of our education is at our university 6
Дюсобеаев Д.К., директор Департамента имиджевой политики и связи с общественностью	Калибек М.Р., Акбаева Д.Н.
Башарова К.К., директор РНПЦ «Дарын»	Научное студенческое общество КазНУ им. аль-Фараби 8
Шимашева Р.С., начальник Управления образования г. Алматы	Досжанов О.М.
Медеубек С.М., декан факультета журналистики	Студенттер үйіндегі жақсы бастамалар 11
Байдельдинов Д.Л., декан юридического факультета	Усенбекова А.Е., Тойганбекова М.Ш.
Давлетов А.Е., декан физико-технического факультета	ЖОО-ға дейінгі білім беру факультеті – түлектерімен қоштасуда..... 12
Палтөре Ы.М., декан факультета востоковедения	Kaliyeva A.Zh.
Сагиева Р.К., декан факультета Высшей школы экономики и бизнеса	Welcome, spring! 14
Жаппасов Ж.Е., декан факультета довузовского образования	Айтхожасов А.З., Нурмуханова А.З., Тұрсын Д.К.
Жакебаев Д.Б., декан механико-математического факультета	XV Халықаралық Жәутік атындағы олимпиадасы 16
Абдимаев О.А., декан факультета филологии и мировых языков	Школа умов
Масалимова А.Р., декан факультета философии и политологии	Данилрова А.Б., Балтаева А.О., Арынова Г.А.
Тасибеков Х.С., декан факультета химии и химической технологии	Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының 2019 жылға стратегиясы 19
Сальников В.Г., декан факультета географии и природопользования	Сариева А.К.
Ногайбаева М.С., декан факультета истории, археологии и этнологии	Физика есептерін шығаруда математикалық білімді қолданудың әдістемесін..... 23
Заядан Б.К., декан факультета биологии и биотехнологии	Кузиева Г.Д., Арынова Г.А., Адилева М.Т.
Айдарбаев С.Ж., декан факультета международных отношений	АЙТВ-ның қоғамдағы әлеуметтік аспектілері 27
Калматаева Ж.А., декан медицинского факультета	Оспанова А.К., Сәвденбекова Б.Е.
Асан А.Т., директор издательского дома «Қазақ университеті»	Что такое вещество и состояние вещества 30
Калиакпар Д.К., начальник службы по связям с общественностью и организациями	Болегенова С.А., Әбдірасіл С.Ж.
Тукеев У.А., декан факультета информационных технологий	Методические особенности обучения решению качественных задач при углубленном изучении физики 33
Составители: Калиакпар Д., Нурлан А.	Toiganbekova M.S., Sandykbaeva U.D., Ussenbekova A.E.
Корректоры: Бекбердиева Г., Шуриева А.	Innovative methods of teaching Kazakh language in multilingual environment 37
Компьютерная верстка: Калиева А.	Болегенова С.А., Ізікен А.Е.
	Компетентный подход в обучении физики при изучении молекулярно-кинетической теории..... 40
	Наследие
	Бағишаров Қ.
	Исламда хикмет ұғымының мәні..... 45
	Нурғалиева Г.К., Джаскишева У.К.
	КазНУ имени аль-Фараби – лидер высшего образования Казахстана..... 47
	Шашаева Г.К., Шашаева М.Ө.
	Қазақстанда алғаш құрылған қоғамдық ұйымдар тарихынан..... 49
	Туманова А.Б., Абаева Ж.С.
	Памяти Надежды Ивановны Гайнуллиной..... 54
	Туманова А.Б., Абаева Ж.С.
	Памяти профессора Ким (Ли) Галины Васильевны 56
	Наралиева Р.Т., Тойганбекова М.Ш., Досанов Б.И.
	ҚазҰУ ардагер ұстаздарын ардақтайды..... 58
	Аубакирова Ж., Айтбембетова А.
	О преподавании экономических дисциплин в магистратуре 61
	Moldasan K.Sh.
	The essence of humane education in the poem «The Precious Knowledge» 65
	Есекеева А.А., Шуланбекова Г.Қ.
	Сұлтан Сартасов ұлы ғалым 68
	Моя будущая профессия
	Әрінова Б.А.
	Әлеуметтік педагог мен психолог-педагогтің педагогикалық тәжірибесінің кәсібилік бағыттары 69
	Бегалиева А.Қ., Хайруллаева В.Х., Бегалиев Д.Қ.
	Білім – адам капиталын анықтайтын элемент..... 71
	Усманбекова Е.Ж., Сейлханова Г.А., Имангалиева А.Н.
	Студенттерге «Шыны және ситалдар» пәнін оқытудағы негізгі ерекшеліктер... 74
	Страничка ЮМОРА 76

Свидетельство о постановке на учет
периодического печатного издания и
(или) информационного агентства
№12280-Ж
г. Астана, 2.02.2012 г.

Даниярова А.Б.,

медицина ғылымдарының кандидаты, доцент м.а.

Балтаева А.О.,

медицина ғылымдарының кандидаты, доцент м.а.

Арынова Г.А.,

медицина ғылымдарының кандидаты, доцент м.а.

Эпидемиология, биостатистика және дәлелді медицина кафедрасы

ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ ҰЙЫМЫНЫҢ 2019 ЖЫЛҒА СТРАТЕГИЯСЫ

Бүгінгі таңда адамзат денсаулығының көптеген мәселелері әлі де шешілмеген. Бұларға қызылша және дифтерия сияқты вакцинация арқылы алдын алатын аурулардың өршуі, антибиотиктерге төзімді патогендер санының көбеюі, семіздік көрсеткішінің жоғарылауы мен физикалық белсенділіктің азаюы, қоршаған ортаның ластануы және климаттың өзгеруі, көптеген табиғи апаттар салдарынан денсаулыққа нұқсан келетінін ескере отырып, Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы осы мәселелерге терең ой салуда.

2019 жылы Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы өзінің жаңа бес жылдық стратегиялық жоспарының жұмыс бағдарламасын іске асыруға кіріседі. Бұл жоспар «үш миллиардқа» бағытталған: 1 миллиардқа жуық адамды денсаулық сақтау қызметімен қосымша қамтамасыз ету, 1 миллиард адамды денсаулық сақтау саласындағы төтенше жағдайлардан қосымша қорғау және 1 миллиардқа жуық адамға денсаулық пен әл-ауқат деңгейін арттыруды көздеп отыр. Осы мақсаттарға жету үшін халықтың денсаулығына қауіп төндіретін әртүрлі мәселелер қарастырылған. ДДҰ және оның серіктестері 2019 жылы назар аударуды талап ететін 10 мәселені анықтады.

1. Ауаның ластануы және климаттың өзгеруі.

Жер бетіндегі он адамның тоғызы күн сайын ластанған ауамен дем алады. ДДҰ деректері бойынша 2019 жылы ауаның ластануы адам денсаулығына қауіп төндіретін экологиялық фактор болып табылғаны айқын. Ауа ластанушы микроскопиялық бөлшектер тыныс алу және қан айналым жүйелеріне еніп, өкпе, жүрек пен мидың қызметтерінің бұзылуына алып келуі мүмкін. Атмосфералық ластанудың зардабынан туындаған аурулардан (оның ішінде онкологиялық аурулар, инсульт, жүрек және өкпе аурулары) жыл сайын шамамен 7 миллион адам өледі. Бұл өлімнің 90%-ы өнеркәсіптегі ластанушы заттардың, көліктің шығыны және ауыл шаруашылығының қалдықтары, сондай-ақ тұрмыстық жағдайда қолданылатын жанармай пайдалану арқылы да сипатталады.

Ауа ластануының негізгі себебі (қазба отынының жағылуы) климаттың өзгеруінің негізгі факторларының бірі болып табылады, бұл өз кезегінде адам денсаулығына теріс әсер етеді. 2030 жылдан бастап 2050 жылға дейін климаттың өзгеруі жылына 250 мың қосымша өлімге әкеп соғуы мүмкін (тамақтану, безгек, ішек инфекциялары және т.б.).

2. Жұқпалы емес аурулар.

Қант диабеті, қатерлі ісік және жүрек аурулары сияқты жұқпалы емес аурулар, әлемдегі барлық өлім-жітімнің 70%-дан астамын құрайды (41 млн. адам қайтыс болған). Бұл көрсеткіште 15 миллион адам 30 жастан 69 жасқа дейінгі ерте қайтыс болған жағдайларды қамтиды. Осы мезгілсіз өлімнің 85%-дан астамы төмен және орташа табысы бар елдерде орын алады.

Мұндай аурулардың таралуының өсуі бес маңызды факторларға байланысты: темекі шегу, физикалық белсенділіктің азаюы, алкогольді ішімділік, дұрыс тамақтанбау және ауаның ластануы. Осындай факторлар дамып келе жатқан жасөспірімдердің психикалық денсаулығының проблемаларын күшейтуі мүмкін, барлық психикалық аурулардың жартысы 14 жастан бастап байқала бастайды, бірақ көбіне диагноз қойылмайды немесе емделмейді. Сонымен қатар, 15-19 жас аралығындағы жастардың ең көп таралған өлім себебі – өзіне қол жұмсау.

ДДҰ 2030 жылға дейін тұрғындар арасында физикалық белсенділікті жоғарылату төңірегінде күнделікті белсенділіктің деңгейін арттыруға бағытталған «ACTIVE» атты іс-шаралар жиынтығын енгізуді ұсынып отыр.

3. Тұмау жұқпасының жаһандық пандемиясы.

Тұмау пандемиясының қашан басталатыны және ауқымы қаншалықты болатыны белгісіз, соған қарамастан әр елде жұқпаға қарсы алдын алу шаралары бекітіліп, жүргізілуі тиіс.

4. Тұрақсыздық және осалдылық.

1,6 миллиардтан астам адам (әлем халқының 22%-ы) құрғақшылық, аштық, қақтығыстар мен халықтың қоныс аударуы сияқты факторлардың араласуы себебінен ұзаққа созылған

дағдарыстардың салдарынан және медициналық көмек көрсетудің нашар ұйымдастырылғандығынан негізгі медициналық жәрдемге қол жеткізе алмайтын жерлерде тұрады. Тұрақсыз аймақтар әлемнің барлық дерлік өңірлерінде бар және мұндай жерлерде орнықты даму мақсаттарына, оның ішінде аналар мен балалар денсаулығына қатысты негізгі мақсаттардың жартысы орындалмай қалады.

Осы елдерде ДДҰ денсаулық сақтау жүйесін нығайту, аурулардың алдын алу және олардың алдын алу үшін дайындық деңгейін жоғарылату, сондай-ақ сапалы медициналық көмек көрсетуді, оның ішінде иммундауды қамтамасыз ету бойынша жұмысын жалғастыртуды көздеп отыр.

5. Микробқа қарсы дәрі-дәрмектерге төзімділік.

Антибиотиктердің, вирусқа қарсы және безгекке қарсы препараттардың пайда болуы заманауи медицинадағы ең үлкен жетістіктерге жатады. Дегенмен, осы дәрілердің дәуірі аяқталу аясында. Микробқа дәрі-дәрмектерге қарсы төзімділік (яғни, бактериялардың, паразиттердің, вирустар мен саңырауқұлақтардың осы заттардың әсеріне қарсы тұру қабілеті) адам ағзасындағы пневмония, туберкулез, сальмонеллалар секілді инфекцияларды оңай емдей алмайтын уақытқа әкелу қаупін төндіруде.

Инфекцияларды болдырмаудың алдын алу мүмкіндігінің болмауы хирургиялық емнің және химиотерапия сияқты емдерді пайдалануды қиындатады.

Туберкулезге қарсы препараттарға төзімділік бұл аурумен күресуде үлкен кедергі болып табылады, бұл жыл сайын шамамен 10 миллион адамға өсерін тигізеді, оның 1,6 миллионы өлімге ұшырайды.

6. Эбол вирусы және басқа да аса қауіпті патогендер.

2018 жылы Конго Демократиялық Республикасында әрқайсысы миллионнан астам адам тұратын екі қалада Эбол жұқпасының бұрқ етпелері орын алды. Осы аймақтардың бірі белсенді қарулы қақтығыстар аймағы болып табылады, яғни жұқпалы аурудың таралуына бірден бір ықтимал жағдай ретінде.

7. Алғашқы медициналық-көмектің әлсіз болуы.

Алғашқы медициналық-санитарлық көмек мекемелері, әдетте, тұрғындар мен денсаулық сақтау жүйесі арасындағы байланыстың алғашқы нүктесі болып табылады және егер мүмкін болса, өмір бойы тұрғылықты жері бойынша жан-жақты және қол жетімді медициналық қызмет көрсетуі тиіс.

Бұл нысандар адамдардың өмір бойы салауатты өмір сүру үшін медициналық қажеттіліктердің көпшілігін қанағаттандыра алады. Денсаулық сақтаудың алғашқы медициналық-санитарлық көмегі бар денсаулық сақтау жүйесі денсаулықты қамтамасыз етуге қол жеткізудің алғышарты болып табылады. 2018 жылдың қазан айында Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы Астанада дүниежүзілік конференция өткізді, оның барысында барлық елдер тағы да 1978 жылғы Алма-Ата декларациясында көзделген алғашқы медициналық-санитарлық көмек жүйесін нығайтуға уәде берді. 2019 жылы ДДҰ өз әріптестерімен бірлесе отырып, елдерде алғашқы медициналық-санитарлық көмекті қалпына келтіруге және нығайтуға және Астана декларациясында белгіленген нақты міндеттемелердің орындалуын бақылайтын болады.

8. Вакциналарға сенімсіздік.

Адамдардың вакцинациядан бас тартуы вакцинациялау арқылы алдын

алуға болатын жұқпалы аурулармен күресте қол жеткізілген нәтижеге кері әсер етуі мүмкін. Вакцинация кейбір жұқпалы аурулардың алдын алудың ең тиімді әдістерінің бірі болып табылады: қазіргі уақытта ол жыл сайын 2-3 миллион адамның өліміне кедергі келтіреді және егер жаһандық вакциналармен қамтамасыз етілсе, тағы 1,5 миллион өлім санын алдын алуға болады. Вакцинациядан бас тартудың салдарынан дүниежүзі бойынша қызылша ауруынан сырқаттанушылар 30%-ға өсті.

Адамдарды вакцинациялаудан бас тарту бірнеше себептермен қатар вакциналарға деген сенімсіздікті және ақпараттың дерлік жетіспеушілігін атап өтуге болады, сондықтан денсаулық сақтау мамандары вакцинация туралы халықтың шешімдеріне әсер ететін ең беделді кеңесшілер болып табылады, вакциналар туралы сенімді ақпарат беруге көмектеседі.

9. Денге қызбасы.

Денге қызбасы Бангладеш пен Үндістан сияқты елдерде жаңбырлы маусымда жоғары сырқаттанушылықпен байқалған. Қазіргі кезде жұқпа тропикалық емес елдерде тіркелуде (мысалы, Непал). Жыл сайын бұл ауруға 390 млн адам шалдығып, яғни дүниежүзінің 40%-ы ауру қаупіне ұшырайды. ДДҰ әзірлеген Денге ауруына қарсы стратегия 2020 жылға қарай өлім санын 50% -ға төмендетуге бағыттап отыр.

10. Адамның иммун тапшылық вирусы (АИТВ)

АИТВ-ға қарсы күресте қол жеткізген жетістіктер өте зор: науқастардың антиретровирустық препараттармен қамтамасыз етілуі (қазіргі кезде 22 миллион вирус жұқтырғандар антиретровирусты терапиямен қамтамасыз етілуде) және қауіп-қатер тобы алдын алу

ШКОЛА УМОВ

препараттарымен қамтамасыз етілуде. Алайда, эпидемия азаймайды, жыл сайын АИТВ/ЖИТС-тан миллионға жуық адам көз жұмады. Эпидемия

басталғалы бері 70 миллионға жуық адам вирусты жұқтырып, 35 миллионға жұқтырған. Бүгінде әлемде шамамен 37 миллион адам АИТВ-мен өмір сүреді.

Әдебиеттер:

1. Кодекс Республики Казахстан «О здоровье народа и системе здравоохранения», утвержден указом Президента Республики Казахстан от 18 сентября 2009 года № 193-IV МЗРК.
2. Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Денсаулық» на 2016-2019 годы», утверждена указом Президента Республики Казахстан от 29 ноября 2010 года № 1113.
3. Указ Президента Республики Казахстан от 1 февраля 2010 года №922 «О стратегическом плане развития Республики Казахстан на 2020 г.» Астана, 2010 г.